

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอนต่อประสิทธิผลการสอน
ของอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัดในประเทศไทย
THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY AND TEACHING BEHAVIOR ON CLINICAL
TEACHING EFFECTIVENESS OF PHYSICAL THERAPY CLINICAL INSTRUCTOR
IN THAILAND

นันท์ อุดมเฉลิมภัทร¹ และ อิทธิกร ขำเดช²

Nun Udomchalernpat and Itthikorn Kamdech

Article History

Received: 28-07-2023; Revised: 14-10-2023; Accepted: 17-10-2023

<https://doi.org/10.14456/issc.2024.21>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด 2) หาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอนของอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีรูปแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย ซึ่งใช้การวิจัยเชิงปริมาณด้วยการเก็บแบบสอบถามกับอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด จำนวน 268 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติ Multiple Regression Analysis ตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการสอนทางคลินิก คือ สมรรถนะของอาจารย์พิเศษทางคลินิกด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพ ด้านภาวะผู้นำ และพฤติกรรมด้านการสอนช่วงก่อนปฏิบัติงานทางคลินิก ระหว่างปฏิบัติงานทางคลินิก และหลังปฏิบัติงานทางคลินิก

2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพโดยการเข้ารับการอบรมเพิ่มความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านร่วมกับการพัฒนาทักษะด้านการวิจัย ด้านภาวะผู้นำโดยการพัฒนาตามที่หน่วยงานวางแผน และการพัฒนาพฤติกรรมด้านการสอนผ่านหลักสูตรการพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิกขั้นต้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานต้นสังกัดของอาจารย์

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Doctor's degree, Public Policy and Management Program, Kasem Bundit University

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ดร., หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

²Advisor, Ph.D., Public Policy and Management Program, Kasem Bundit University

E-mail: nunkonte@gmail.com *Corresponding Author

พิเศษทางคลินิก องค์กรวิชาชีพ และสถาบันการศึกษาเพื่อให้มีแนวทางการควบคุมการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน

คำสำคัญ: อาจารย์พิเศษทางคลินิก; สมรรถนะ; พฤติกรรมด้านการสอน; ประสิทธิภาพการสอนทางคลินิก

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to find the competency factors and teaching behavior affecting clinical teaching effectiveness, 2) to find guidelines for developing the competency and teaching behavior of physical therapy clinical instructors. The study was a mixed research method with an explanatory sequential design. The quantitative research was conducted by collecting questionnaires with 268 physical therapy clinical instructors, and analyzed by multiple regression analysis. This was followed by qualitative research with in-depth interviews with 12 experts and analyzed by content analysis.

The results of the research found that:

1) The factors affecting the clinical teaching effectiveness were the competencies of the clinical instructors in knowledge and professional skills, leadership, and teaching behavior.

2) Guidelines would be needed for developing the competency in knowledge and professional skills through training, leadership by developing according to the planning agencies, and the development of teaching behavior through the early clinical instructor development program. The clinical instructor development plan would require cooperation from the department, professional organizations, and educational institutions in order to have appropriate and standardized guidelines for controlling the clinical practice.

Keywords: Clinical Instructor; Competency; Teaching Behavior; Clinical Teaching Effectiveness

1. บทนำ

นักร่างกายบำบัดเป็นวิชาชีพเฉพาะทางด้านสุขภาพที่มีความสำคัญต่อระบบสาธารณสุขของไทยมายาวนานกว่า 50 ปี ทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกัน ด้านการรักษา และด้านการฟื้นฟูให้กับประชาชนได้มีการเคลื่อนไหวที่มีคุณภาพตลอดช่วงเวลาของชีวิต (พระราชบัญญัติวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. 2547, 2547) เป็นกำลังคนทางด้านสุขภาพ(Health Workforce) ที่มีความสำคัญท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ส่งผลให้มีความต้องการกำลังคนด้านสุขภาพของประเทศเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการสร้างประสิทธิภาพของระบบบริการสุขภาพที่ดีได้ (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561) ภาพรวมของประเทศนั้นสามารถผลิตนักร่างกายบำบัดได้ประมาณ 800-900 คนต่อปี จาก 17 สถาบันการศึกษาทั่วประเทศ นอกเหนือจากการเรียนภาคทฤษฎีและปฏิบัติภายในสถาบันการศึกษาแล้ว นักศึกษากายภาพบำบัดต้องผ่านการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกในสถานการณ์จริงไม่น้อยกว่า 1,000 ชั่วโมง (สภากายภาพบำบัด, 2561) อาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด (Clinical Instructor) ถือเป็นหัวใจที่สำคัญในการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงในการดูแลผู้ป่วยให้กับนักศึกษา

กายภาพบำบัดเพื่อให้สามารถพัฒนาทักษะและสมรรถนะต่าง ๆ ทางวิชาชีพ ได้ตรงตามมาตรฐานและเป็นนักกายภาพบำบัดที่ดีในอนาคต

อาจารย์พิเศษทางคลินิกต้องมีประสบการณ์ทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี และได้รับการแต่งตั้งจากสถาบันการศึกษา แต่จากการศึกษาของชวภาพ เยาว์เจริญสุข และทักษ์ อุดมรัตน์ (2560) พบว่า ปัจจุบันการอบรมเพื่อพัฒนาการสอนทางคลินิกยังไม่เพียงพอ ขาดการอบรมหรือมีหลักสูตรที่ชัดเจนในการพัฒนาทักษะเพื่อเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิก ขาดการเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลการสอนได้ตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ (ประกาศสภากายภาพบำบัด เรื่อง มาตรฐานบริการกายภาพบำบัด พ.ศ. 2553, 2554) ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 7 การบริการทางกายภาพบำบัด และมาตรฐานที่ 8 กระบวนการทางกายภาพบำบัด ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ของอาจารย์พิเศษทางคลินิกนั้นน่าจะเป็นตัวกำหนดประสิทธิผลการสอนที่เกิดขึ้น ซึ่งการพัฒนาส่วนบุคคลากรในปัจจุบันได้พยายามกำหนดสมรรถนะที่พึงประสงค์เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับสมรรถนะของนักกายภาพบำบัดอ้างอิงตามประกาศสภากายภาพบำบัด (2563) (2565) ประกอบด้วย ด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพ ด้านความเป็นมืออาชีพ ด้านความเป็นนักวิชาการและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านภาวะผู้นำ

อาจารย์พิเศษทางคลินิกควรมีพฤติกรรมการสอนเชิงบวกเพราะส่งผลที่ดีต่อประสิทธิผลการสอนทางคลินิก Mukherjee S. & Guha K. (2022) เสนอว่า ควรให้นักศึกษาเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางคลินิกด้วยตนเอง โดยคอยให้การกำกับดูแลไม่มากจนเกินไป ให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นตามหลักฐานเชิงประจักษ์มากกว่าการสอนแบบบอกทุกอย่าง ควรหาเทคนิคการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสามารถในการเรียนรู้ Aziz K. et al. (2018) พบว่านักศึกษาจะเกิดการเรียนรู้และมีประสิทธิผลผ่านการใช้สิ่งแวดล้อมในการสอนที่นักศึกษาไม่กดดันจนเกินไปและตรงตามกับความต้องการของเขา นักศึกษาได้รับอิสระทางความคิดในการดูแลจัดการกับปัญหาของผู้ป่วยและได้รับข้อเสนอแนะที่เหมาะสมจากอาจารย์พิเศษทางคลินิก นอกจากนี้การสอนทักษะต่าง ๆ สามารถแบ่งพฤติกรรมการสอนออกเป็น 3 ช่วง ประกอบด้วย ก่อนการสอน ระหว่างการสอน และหลังการสอนตามแนวทางของการสอนงาน (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2558)

จากการศึกษาที่ผ่านมาทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอนของอาจารย์พิเศษทางคลินิกที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนทางคลินิกกายภาพบำบัด รวมถึงแนวทางการพัฒนาทักษะเหล่านี้เพราะยังขาดหลักฐานที่ชัดเจน เพื่อนำไปพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัดและสร้างมาตรฐานการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกที่ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอนของอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด

3. การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สมรรถนะของอาจารย์พิเศษทางคลินิก

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะเกิดขึ้นโดยนักวิชาการชื่อคุณ David McClelland ซึ่งทำการศึกษาว่าเหตุใดคนที่ทำงานในตำแหน่งลักษณะงานเดียวกันจึงมีผลปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไป โดยสรุปทำให้ค้นพบว่าคนที่ทำงานได้ดีจะมีสิ่งหนึ่ง คือ ชีตความสามารถหรือสมรรถนะ หากพนักงานมีสมรรถนะที่เหมาะสมกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นไปด้วยการพัฒนาสมรรถนะสามารถทำได้หลากหลายวิธี ได้แก่ การสร้างเส้นทางสมรรถนะซึ่งเป็นกระบวนการระบุขีดความสามารถของ

พนักงานในแต่ละสายงานจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ ในหลายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้เพิ่มมากขึ้น (กล้าหาญ ณ น่าน, 2559) การพัฒนาบุคลากรในปัจจุบันได้พยายามกำหนดสมรรถนะที่พึงประสงค์เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สมรรถนะของอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด หมายถึง ระดับการแสดงออกและขีดความสามารถของอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด อ้างอิงสมรรถนะของนักกายภาพบำบัดตามประกาศสภากายภาพบำบัด (2563)(2565) ประกอบด้วย ด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพ ด้านความเป็นมืออาชีพ ด้านความเป็นนักวิชาการและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านภาวะผู้นำ

พฤติกรรมด้านการสอน

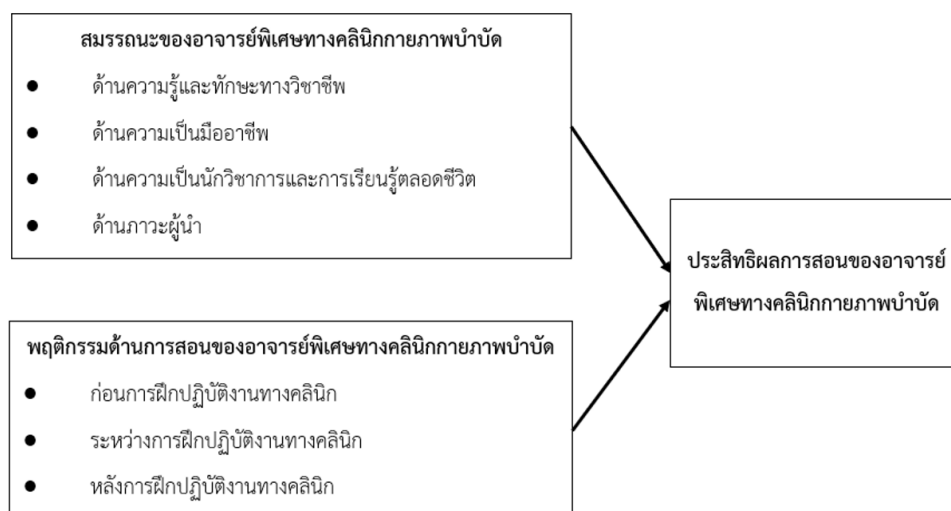
เมื่อนักศึกษาเข้าสู่กระบวนการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกก็ต้องพยายามเชื่อมโยงจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติมากขึ้นอาจารย์พิเศษทางคลินิกควรมีพฤติกรรมการสอนเชิงบวกเพราะส่งผลที่ดีต่อประสิทธิผลการสอนทางคลินิก Mukherjee S. & Guha K. (2022) เสนอว่า ควรให้นักศึกษาเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางคลินิกด้วยตนเองโดยคอยให้การกำกับดูแลไม่มากเกินไป ให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นตามหลักฐานเชิงประจักษ์มากกว่าการสอนแบบบอกทุกอย่าง ควรหาเทคนิคการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสามารถในการเรียนรู้ Aziz K. et al.(2018) พบว่า นักศึกษาจะเกิดการเรียนรู้และมีประสิทธิผลผ่านการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในการสอนที่นักศึกษาไม่กดดันเกินไปและตรงตามกับความต้องการของเขา นักศึกษาได้รับอิสระทางความคิดในการดูแลจัดการกับปัญหาของผู้ป่วยและได้รับข้อเสนอแนะที่เหมาะสมจากอาจารย์พิเศษทางคลินิก

จากการศึกษาที่ผ่านมาจะพบว่าพฤติกรรมด้านการสอนทางคลินิกของอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัดมีทั้งส่วนที่ส่งเสริมหรือยังต้องการเรียนรู้ของนักศึกษากายภาพบำบัด ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพฤติกรรมเชิงบวกที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนทางคลินิก นอกจากนี้นักเรียนทักษะต่าง ๆ สามารถแบ่งพฤติกรรมการสอนออกเป็น 3 ช่วง ประกอบด้วย ก่อนการสอน ระหว่างการสอน และหลังการสอนตามแนวทางของการสอนงาน (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2558)

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิด

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) รูปแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณตามด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณกำหนดผู้ตอบแบบสอบถามเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัด ชั้นปีที่ 3-4 โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง $n \geq 50 + 8m$ (power=0.8, alpha=0.05) ตามแนวทางของ Samuel B Green เมื่อกำหนดค่าตัวแปรเท่ากับ 8 คำนวณได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 114 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพกำหนดผู้เข้ารับการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแนวทางการพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิก ประกอบด้วย กรรมการสภากายภาพบำบัดวาระปัจจุบันหรือวาระก่อนหน้า อาจารย์ภายในสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก อาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัดที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงร่วมกับวิธีการสุ่มแบบสายใยเชื่อมโยง (Snowball sampling) จำนวน 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 8 ข้อ โดยใช้แบบสำรวจรายการ (Checklist) ส่วนที่ 2 ปัจจัยสมรรถนะ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพ ด้านความเป็นมืออาชีพ ด้านความเป็นนักวิชาการและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านภาวะผู้นำ โดยใช้มาตรวัดระดับการปฏิบัติ (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 3 ปัจจัยพฤติกรรมด้านการสอน จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย ก่อนการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก และหลังการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก โดยใช้มาตรวัดระดับการปฏิบัติ (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 4 ปัจจัยประสิทธิผลการสอนทางคลินิก จำนวน 10 ข้อ โดยใช้มาตรวัดระดับความคิดเห็น (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะ จำนวน 2 ข้อ โดยใช้คำถามปลายเปิด

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง คำถามครอบคลุมแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ พฤติกรรมด้านการสอน การฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์พิเศษทางคลินิก

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective-Item Congruence; IOC) ได้ค่า IOC ของแบบสอบถาม 0.7-1.00 และค่า IOC ของแบบสัมภาษณ์ 1.00 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดสอบจำนวน 30 ชุด กับนักกายภาพบำบัดที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของปัจจัยสมรรถนะ 0.71-0.83 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของปัจจัยพฤติกรรมด้านการสอน 0.72-0.79 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของปัจจัยประสิทธิผลการสอนทางคลินิก 0.89

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เลขที่รับรอง T002/66P ตั้งแต่วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2566 ถึงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2567

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณรวบรวมข้อมูลโดยการส่งเอกสารขอความร่วมมือเอกสารชี้แจงข้อมูลการวิจัยไปยังโรงพยาบาลศูนย์ (A) โรงพยาบาลทั่วไปขนาดใหญ่ (S) โรงพยาบาลทั่วไปขนาดเล็ก (M1) โรงพยาบาลชุมชนเพื่อรับส่งต่อผู้ป่วย (M2) โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก

ใหญ่ (F1) โรงพยาบาลและคลินิกของมหาวิทยาลัย สถาบันเฉพาะทางที่มีบริการด้านกายภาพบำบัด รวมทั้งสิ้น 362 โรงพยาบาลทั่วประเทศ ได้รับข้อมูลตอบกลับ จำนวน 268 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยส่งเอกสารเพื่อขอความร่วมมือและนัดหมายวัน-เวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 60-90 นาทีต่อคน โดยสัมภาษณ์ตามแนวทางคำถามในแบบสัมภาษณ์ ระหว่างการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูล หากพบว่าข้อมูลมีการอิ่มตัว (Data Saturation) จึงยุติการรวบรวมข้อมูล โดยพิจารณาจากข้อมูลที่วิเคราะห์ในแต่ละครั้งเริ่มซ้ำซ้อนและไม่พบชุดข้อมูลหรือประเด็นใหม่

5.การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสถิติเชิงพรรณนาใช้การนำเสนอข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานของปัจจัยสมรรถนะ ปัจจัยพฤติกรรมด้านการสอน และปัจจัยประสิทธิภาพการสอนทางคลินิก วิเคราะห์ด้วย Multiple Regression Analysis โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทุกครั้งโดยการถอดเนื้อความจากเครื่องบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ เรียบเรียงในรูปแบบของข้อความแต่ละท่านที่ทำการสัมภาษณ์ จากนั้นอ่านข้อมูลที่ได้โดยละเอียดหลายรอบทั้งฉบับและทำการแยกประเด็นจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สกัดสาระสำคัญโดยการตีความเปรียบเทียบที่ละประเด็นเพื่อสรุปรายละเอียดและตีความหมาย เพื่อสร้างคำอธิบายและข้อสรุปให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

6.ผลการวิจัย

1.ปัจจัยสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน (ผลการวิจัยเชิงปริมาณ)

อาจารย์พิเศษทางคลินิกตอบแบบสอบถาม จำนวน 268 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (78%) ช่วงอายุ 31-40 ปี (40.3%) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (78%) รายได้ 15,000-25,000 บาท (39.2%) รับราชการ (83.2%) ทำงานในสถานพยาบาลตติยภูมิ (49.3%) ประสบการณ์สอนทางคลินิกมากกว่า 12 ปี (31%) เคยรับการอบรมด้านการสอน (57.5%)

สมรรถนะของอาจารย์พิเศษทางคลินิกภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสมรรถนะด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพควรพัฒนาความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยและสถิติพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.46$) และติดตามความก้าวหน้าของวิชาชีพผ่านงานวิจัย ($\bar{X} = 3.52$) ด้านความเป็นมืออาชีพควรพัฒนาแผนความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.33$) และมีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวได้ตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปรวมถึงยอมรับความแตกต่างของบุคคลได้ ($\bar{X} = 4.50$) ด้านความเป็นนักวิชาการและการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรพัฒนาการมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพของตนเอง เช่น มีส่วนร่วมในการผลิตงานวิจัย บทความวิชาการหรือคู่มือการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.66$) และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นโดยการใช้ทักษะการถ่ายทอดที่หลากหลาย ($\bar{X} = 3.79$) ด้านภาวะผู้นำควรพัฒนาความสามารถจูงใจให้ผู้อื่นร่วมทำงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จได้ ($\bar{X} = 3.93$) และมีส่วนร่วมสำคัญในการวางแผนการทำงานต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.17$)

พฤติกรรมด้านการสอนของอาจารย์พิเศษทางคลินิกภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพฤติกรรมด้านการสอนก่อนการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกควรพัฒนาการประเมินศักยภาพของนักศึกษาก่อนให้การดูแลผู้ป่วยเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนสถานการณ์จริง ($\bar{X} = 4.19$) และเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาด้วยผู้ป่วยที่มีความหลากหลาย ($\bar{X} = 4.32$) พฤติกรรมด้านการสอนระหว่างการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกควรพัฒนาการมอบหมายงานเพิ่มเติมให้กับนักศึกษาในเนื้อหาที่ยังไม่ทราบ ($\bar{X} = 4.22$) และสร้างบรรยากาศเชิงบวกในการเรียนรู้ไม่กดดันหรือสร้างความเครียดให้กับนักศึกษา ($\bar{X} = 4.37$) พฤติกรรมด้านการสอนหลังการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกควรพัฒนาการให้นักศึกษาประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ก่อนฝึกปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.97$) และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับกับนักศึกษา ($\bar{X} = 4.30$)

ประสิทธิผลการสอนทางคลินิกของอาจารย์พิเศษทางคลินิกภาพรวมอยู่ในระดับมาก ควรพัฒนาให้นักศึกษาทบทวนการวินิจฉัยและวางแผนการดูแลเป็นระยะเพื่อตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของผู้รับบริการ ($\bar{X} = 3.99$) และพัฒนานักศึกษาให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้รับบริการหรือครอบครัวเกี่ยวกับอาการของโรคและข้อควรปฏิบัติระหว่างการรักษา ($\bar{X} = 4.04$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะ พฤติกรรมด้านการสอน และประสิทธิผลการสอน

ปัจจัยที่ทำการวิจัย	Mean	S.D.	ระดับ
สมรรถนะของอาจารย์พิเศษทางคลินิก			
ด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพ	4.35	.37	มากที่สุด
ด้านความเป็นมืออาชีพ	4.54	.40	มากที่สุด
ด้านความเป็นนักวิชาการและการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.99	.62	มาก
ด้านภาวะผู้นำ	4.21	.52	มากที่สุด
สมรรถนะภาพรวม	4.28	.42	มากที่สุด
พฤติกรรมด้านการสอนของอาจารย์พิเศษทางคลินิก			
ก่อนการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก	4.29	.58	มากที่สุด
ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก	4.48	.44	มากที่สุด
หลังการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก	4.36	.50	มากที่สุด
พฤติกรรมด้านการสอนภาพรวม	4.37	.45	มากที่สุด
ประสิทธิผลการสอนของอาจารย์พิเศษทางคลินิก			
ประสิทธิผลการสอนภาพรวม	4.18	.52	มาก

ข้อมูลส่วนคำถามปลายเปิดปัญหาและอุปสรรคของอาจารย์พิเศษทางคลินิกมีผู้ตอบคำถาม 125 คน (46.64%) พบว่า 5 ลำดับที่มีความถี่มากที่สุด คือ นักศึกษาขาดความพร้อมทางด้านความรู้ ขาดการทบทวนพื้นฐานที่เรียนมาในระบบต่าง ๆ ก่อนมาฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก ($f=27$) นักศึกษาขาดการประยุกต์ความรู้มาใช้ทางคลินิก ขาดทักษะทางคลินิกทำให้ขาดการเชื่อมโยง เช่น การเลือกการรักษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพยาธิสภาพ การใช้เหตุผลทางคลินิก การตรวจเพื่อแยกโรค และการเปลี่ยนแปลงของค่าผลแล็บที่ควรทราบ ($f=26$) นักศึกษาไม่ค้นหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองไม่ทราบ ขาดความกระตือรือร้นในการค้นคว้า ขาดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($f=9$) นักศึกษาขาดความมั่นใจทำให้บางครั้งมีความตื่นตระหนกในสถานการณ์จริงเวลาเจอผู้ป่วย กัดดันตนเองคิดว่าตนเองทำได้ไม่ดีกลัวทำผิดจึงไม่กล้าแสดงออกทางความคิด ($f=9$) อาจารย์พิเศษทางคลินิกต้องใช้เวลาทบทวนความรู้ให้นักศึกษามากจึงได้ลงมือปฏิบัติจริงช้ากว่าที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะทักษะการทำหัตถการต่าง ๆ ในแต่ละระบบ ($f=8$)

ข้อมูลส่วนคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะของอาจารย์พิเศษทางคลินิกมีผู้ตอบคำถาม 91 คน (33.96%) พบว่า 5 ลำดับที่มีความถี่มากที่สุด คือ นักศึกษาควรทบทวนความรู้ให้ครอบคลุมก่อนการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกทุกครั้ง มีความมั่นใจและเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ ($f=12$) ระยะเวลาฝึกงานทางคลินิกควรมีระยะเวลาอย่างน้อย 1-2 เดือน ($f=12$) ควรให้อาจารย์พิเศษทางคลินิกได้รับการอบรมเพิ่มพูนทักษะหลักสูตรการเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกหลักสูตรเดียวกันเพื่อเป็นมาตรฐานและมีแนวทางการปฏิบัติ ($f=7$) ควร

มีการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในทุกด้านก่อนฝึกงานทางคลินิกรวมถึงสถานที่ฝึกงานทางคลินิก เช่น รูปแบบผู้ป่วยส่วนใหญ่ที่จะพบ การยอมรับความหลากหลายทางความคิด ($f=6$) สถาบันการศึกษาควรประเมินและทบทวนความพร้อมของนักศึกษาด้านความรู้ก่อนการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก ($f=4$)

ตารางที่ 2

แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านสมรรถนะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนทางคลินิก

สมรรถนะของอาจารย์พิเศษทางคลินิก	B	SE	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	1.211	.315		3.840	.000*
ด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพ	.409	.102	.294	4.002	.000*
ด้านภาวะผู้นำ	.284	.074	.283	3.853	.000*

Adjusted $R^2=.278$, $R=.533$, $F=52.466$, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านสมรรถนะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนทางคลินิกกายภาพบำบัดด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณด้วยวิธี Stepwise เพื่อค้นหาปัจจัยที่ดีที่สุดพบว่า สมรรถนะด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพ และด้านภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์แบบพหุคูณกับประสิทธิภาพการสอนที่ระดับ 0.000 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 27.8 (Adjust R^2) ดังตารางที่ 2 ส่วนปัจจัยด้านพฤติกรรมด้านการสอนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนทางคลินิกกายภาพบำบัดด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณด้วยวิธี Enter พบว่าพฤติกรรมด้านการสอนก่อนการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก และหลังการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกมีความสัมพันธ์แบบพหุคูณกับประสิทธิภาพการสอนที่ระดับ 0.000 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 32.8(Adjust R^2) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยพฤติกรรมด้านการสอนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนทางคลินิก

พฤติกรรมด้านการสอน	B	SE	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	1.156	.273		4.235	.000*
ก่อนการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก	.147	.063	.165	2.348	.020*
ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก	.281	.091	.237	3.081	.002*
หลังการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก	.260	.078	.252	3.339	.001*

Adjusted $R^2=.328$, $R=.579$, $F=44.440$, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.แนวทางการพัฒนาสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอน (ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ)

การพัฒนาสมรรถนะ

อาจารย์พิเศษทางคลินิกจะมีการพัฒนาความรู้อย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง เพราะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของภาครัฐ และถูกกำกับด้วยการต้องเก็บคะแนนการศึกษาต่อเนื่องภายในระยะเวลา 5 ปี เพื่อต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัด เนื้อหาการอบรมที่อาจารย์พิเศษทางคลินิกสนใจส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ตรงกับระบบที่ทำงานอยู่ ปัจจุบันจะมีการอบรมที่จัดโดยสถาบันการศึกษาให้กับอาจารย์

พิเศษทางคลินิกโดยเฉพาะและโครงการอบรมของสถาบันการศึกษาประจำปี ในส่วนของสภากายภาพบำบัดจะเน้นอบรมด้านมาตรฐานและกฎหมายต่าง ๆ นอกเหนือจากนั้นการอบรมในปัจจุบันจะมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นจากการมีสถาบันสมทบที่สามารถจัดการอบรมความรู้ให้กับนักกายภาพบำบัดได้ รวมถึงการอบรมที่เชิญวิทยากรจากสถาบันต่างประเทศเพื่อมาอัปเดตความรู้หรือเทคนิคใหม่ ๆ แต่ก็ตามมาด้วยค่าอบรมที่มีราคาสูง ซึ่งเป็นข้อจำกัดส่วนหนึ่งของอาจารย์พิเศษทางคลินิก สำหรับภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่สำคัญสังเกตได้ว่านักศึกษาที่ทำการกิจกรรมจะมีภาวะผู้นำที่ดี คือ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรนำเมื่อไหร่ควรตาม เมื่อนักกายภาพบำบัดเข้าทำงานก็จะได้รับการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทความรับผิดชอบในองค์กรของตนเอง อาจารย์พิเศษทางคลินิกหากอยู่ในองค์กรที่มีแผนพัฒนาสมรรถนะรายบุคคลอย่างชัดเจน และมีการประเมินทักษะที่ยังขาดก็จะทำให้สามารถพัฒนาสมรรถนะเหล่านั้นขึ้นมาได้เรื่อย ๆ โดยผู้ที่เป็นบุคคลสำคัญ คือ หัวหน้าหน่วยงานกายภาพบำบัดที่เป็นผู้วางแผนและมีวิสัยทัศน์ครอบคลุมส่วนนี้หรือไม่ และหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาบุคลากรในสถานพยาบาลนั้น ซึ่งพบว่าบางที่มีการจัดการพัฒนาภายในบ้าง สำหรับอาจารย์พิเศษทางคลินิกบางท่านจะเคยเข้ารับการอบรมทักษะเหล่านี้จากองค์กรอื่น ๆ ที่มีการจัดและสนใจเข้าร่วมการอบรม สำหรับการพัฒนาทักษะการวิจัยเป็นสิ่งสำคัญเพราะต่อยอดในการขอตำแหน่งที่สูงขึ้น และทำให้วิชาชีพมีความก้าวหน้า แต่ก็ยังเป็นข้อจำกัดเป็นอย่างมาก หลายท่านไม่ทราบว่าควรเริ่มต้นอย่างไร บางทีจะมีหน่วยงานด้านวิจัยภายในเป็นส่วนผลักดัน บางส่วนหากศึกษาต่อในระดับปริญญาโทก็จะพัฒนาทักษะทางด้านนี้โดยตรง นอกจากนั้นยังมีการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางการวิจัยจากหน่วยงานเฉพาะภายนอกก็สามารถที่จะเข้าร่วมได้ ซึ่งสภากายภาพบำบัดก็พยายามที่จะเข้ามาพัฒนาทักษะด้านนี้โดยผลักดันให้มีการอบรมรวมกลุ่มในแต่ละเขตสุขภาพรวมทั้งมีการจัดการที่ปรึกษาที่เป็นอาจารย์จากสถาบันการศึกษามาประกบช่วยดูกระบวนการวิจัยให้สามารถดำเนินได้อย่างราบรื่น แต่ส่วนนี้ยังขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ไม่ทราบและส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงได้ ในส่วนสถาบันการศึกษาบางแห่งก็มีการพัฒนาความร่วมมือกับแหล่งฝึกงานในทักษะด้านนี้ และคาดว่าจะมีการต่อยอดพัฒนาความร่วมมือมากขึ้นในอนาคต

การพัฒนาพฤติกรรมด้านการสอน

อาจารย์พิเศษทางคลินิกจะได้รับการอบรมด้านการสอนบ้างซึ่งจัดโดยสถาบันการศึกษา โดยแต่ละสถาบันการศึกษาในช่วงแรกจะเน้นเนื้อหาการอบรมที่เข้าไปแก้ไขปัญหาที่พบ เช่น การประเมินนักศึกษา อาจารย์พิเศษทางคลินิกขาดการเข้าใจหลักเกณฑ์การประเมินนักศึกษา ในปัจจุบันทางสภากายภาพบำบัดร่วมกับสภาสถาบันการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิกด้านการสอนขั้นต้น 14 ชั่วโมง โดยแบ่งเนื้อหาที่สำคัญออกเป็นเรื่องย่อย ๆ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และได้ดำเนินการให้แต่ละสถาบันใช้เป็นแนวทางในการจัดพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิกของตนเอง ซึ่งโดยส่วนใหญ่สถาบันการศึกษาจะจัดอบรมด้านการสอนแทรกลงไปในการอบรมด้านความรู้ปกติ เพราะหากจัดการอบรมด้านการสอนขึ้นมาโดยเฉพาะเลยมักจะมีผู้เข้าร่วมการอบรมที่น้อยกว่าที่คาดหวัง อาจารย์พิเศษทางคลินิกบางแห่งเมื่อได้รับการอบรมก็จะนำมาถ่ายทอดผ่านกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในแผนก รวมทั้งอาจารย์พิเศษทางคลินิกเองบางส่วนยังไม่เข้าใจว่าการสอนทางคลินิกมีทฤษฎีที่ควรทราบรวมถึงสำคัญอย่างไรถึงต้องเข้ารับการอบรม แม้แต่อาจารย์ในสถาบันการศึกษาเองหากไม่เคยศึกษาหรือเข้าใจกระบวนการเหล่านี้ก็อาจจะมีส่วนที่ไม่สามารถมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการสอนทางคลินิก รวมทั้งอาจจะมีการจำกัดหากต้องไปถ่ายทอดตามที่ได้รับการกิจให้พัฒนาการสอนกับอาจารย์พิเศษทางคลินิก นอกจากนี้หากอาจารย์พิเศษทางคลินิกได้รับการอบรมด้านการสอนครบทุกเรื่องตามที่กำหนดแล้วจะมีแนวทางไปสู่การได้รับการรับรองการเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกจากสภากายภาพบำบัดต่อไป

การเตรียมความพร้อมการเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิก

เมื่อนักกายภาพบำบัดในแหล่งฝึกงานมีประสบการณ์ทำงานครบ 2 ปี จะสามารถเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกได้ตามเกณฑ์ของสภากายภาพบำบัด สำหรับการเตรียมความพร้อมส่วนใหญ่ไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน บางที่ใช้วิธีการเตรียมโดยให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนำเสนอรายงานผู้ป่วยของนักศึกษาหรือการนำเสนองานวิจัย ส่วนใหญ่เมื่อเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกก็ใช้วิธีการสอนทางคลินิกโดยเลียนแบบจากรุ่นพี่หรือประสบการณ์ในอดีตสมัยที่เคยได้รับการฝึกงานทางคลินิก เพราะประสบการณ์ที่ทำงานหลัก คือ การดูแลผู้ป่วยด้วย

กระบวนการทางกายภาพบำบัดตามมาตรฐานวิชาชีพซึ่งถือว่ามีความรู้ที่เพียงพอ แต่ในส่วนการสอนนั้นยังถือว่าไม่มีประสบการณ์ จึงควรมีแนวทางการเตรียมความพร้อมที่ชัดเจนให้กับอาจารย์พิเศษทางคลินิกก่อนรับนักศึกษาฝึกงานจริง

การฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก

อาจารย์จากสถาบันการศึกษามีการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้ครอบคลุมทุกมิติ บางแห่งมีการประเมินความพร้อมทางด้านจิตใจร่วมด้วย ก่อนที่จะเข้ารับการฝึกงานทางคลินิกจริง ข้อมูลส่วนที่สำคัญสถาบันจะมีการแจ้งให้อาจารย์พิเศษทางคลินิกทราบ และมีเอกสารชี้แจงให้กับอาจารย์พิเศษทางคลินิกโดยละเอียดก่อนฝึกงานทางคลินิก ซึ่งพบว่ามีทั้งที่ศึกษาและไม่ศึกษาเอกสารเหล่านี้ แหล่งฝึกงานที่ทางสถาบันการศึกษาส่งนักศึกษาก็จะพัฒนาไปในแต่ละระบบโดยคำนึงถึงความยากง่ายของการดูแล ความซับซ้อนในมิติต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้ได้รับการฝึกในชุมชนด้วย ปัญหาที่พบระหว่างการฝึกงานส่วนมากเป็นเรื่องปัจเจกบุคคลไม่เกี่ยวข้องกับแหล่งฝึกงาน เช่น การคุกคาม การใช้อารมณ์ ความไม่ยืดหยุ่น เป็นต้น ทางสถาบันการศึกษาใช้กระบวนการนิเทศน์เป็นส่วนที่สำคัญ ช่วงนักศึกษาลงฝึกงานทางคลินิก เพราะทำให้เข้าไปดูและรวมทั้งสอบถามและทราบปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น แต่ด้วยทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดทั้งบุคลากร เวลา งบประมาณ ทำให้ไม่สามารถไปนิเทศน์ได้ครบทุกแหล่งฝึกงาน จึงต้องอาศัยรูปแบบการโทรสอบถาม หรือรูปแบบออนไลน์ร่วมมากขึ้น เมื่อจบกระบวนการฝึกงานทางคลินิกแล้ว อาจารย์พิเศษทางคลินิกจะได้รับการประเมินและการให้ข้อมูลจากนักศึกษา หากพบว่ามีปัญหาก็จะให้ข้อมูลกลับไปยังแหล่งฝึกงานรวมถึงสถาบันการศึกษาก็จะประสานงานเพื่อพูดคุยแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว แต่หากได้รับการประเมินจากนักศึกษาและยังพบปัญหาเดิมทางสถาบันการศึกษาก็จะแจ้งการส่งฝึกงานกับอาจารย์พิเศษท่านนั้น ซึ่งสิ่งสำคัญของอาจารย์พิเศษทางคลินิก คือ ต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู ความรู้สึกของการเป็นผู้ให้ การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา เพราะพบว่า หากนักศึกษาไปเจอการฝึกงานทางคลินิกที่อาจารย์พิเศษทางคลินิกมีพฤติกรรมเชิงลบก็จะไม่เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่รวมทั้งบางกรณีขอย้ายหรือยุติการฝึกงานทางคลินิกจนไปถึงการออกนอกวิชาชีพ ดังนั้นหากระหว่างการฝึกงานอาจารย์พิเศษทางคลินิกและนักศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีก็จะทำให้การฝึกงานนั้นราบรื่นและเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี

7. อภิปรายผล

การพัฒนาตามสมรรถนะ

สมรรถนะด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนทางคลินิก เนื่องจากเป็นทักษะที่สำคัญในการประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัด ซึ่งต้องนำความรู้และทักษะเหล่านี้มาถ่ายทอดให้กับนักศึกษา กายภาพบำบัดที่เข้ารับการฝึกงานทางคลินิก โดยสภากายภาพบำบัดให้ความสำคัญกำหนดเป็นเกณฑ์ในการเก็บคะแนนการศึกษาต่อเนื่องเพื่อต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัดในรอบ 5 ปี สอดคล้องกับการศึกษาของ Kimberly CF. et al. (2019) และ Nazari R. & Mohammadi E. (2015) พบว่า ความรู้และทักษะทางคลินิกเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และ Ghobad R. (2022) พบว่า ระดับความรู้ความสามารถของอาจารย์พิเศษทางคลินิกเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นการเรียนรู้ต่อนักศึกษา เพราะหากอาจารย์พิเศษทางคลินิกมีสมรรถนะทางคลินิกที่ดีจะส่งผลให้มีความเป็นนามธรรม ขาดความรู้ความสามารถทางด้านทฤษฎี ขาดประสบการณ์ทางคลินิกที่เพียงพอ ไม่สนใจต่อเป้าหมายและความต้องการการเรียนรู้ในการฝึกงาน สนใจต่องานทักษะที่เป็นงานประจำ ไม่พัฒนาตนเอง และการเรียนรู้ (Amir S. et al., 2019)

สมรรถนะด้านภาวะผู้นำเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนทางคลินิก Ghobad R. (2022) พบว่า ภาวะผู้นำของอาจารย์พิเศษทางคลินิกเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษา สำหรับการพัฒนาด้านนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่ทำงานเป็นหลัก ว่ามีการวิเคราะห์และจัดทำแผนหรือมีหน่วยงานรับผิดชอบภายในหรือไม่ นอกเหนือจากนี้การฝึกงานทางคลินิกหากขาดภาวะผู้นำโดยไม่สามารถมีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์พิเศษทางคลินิกและนักศึกษามักจะทำให้เกิดปัญหาขึ้นระหว่างการฝึกงานทางคลินิก Helberget LK. et al. (2021) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์พิเศษทางคลินิกต้องมีการสื่อสารเข้าใจกันจะทำให้

นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ที่ดี และนักศึกษาสามารถที่จะติดต่อหรือขอความช่วยเหลือได้หากเกิดปัญหาระหว่างฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก ซึ่งหากมีการขอความช่วยเหลือกลับมาที่อาจารย์ทางสถาบันแสดงถึงความสัมพันธ์ที่อาจจะไม่ค่อยดีกับอาจารย์พิเศษทางคลินิก ในทางกลับกันหากความสัมพันธ์กับอาจารย์พิเศษทางคลินิกไปในทิศทางที่ดี นักศึกษามักจะมีการติดต่อกลับมาทางสถาบันที่น้อยด้วย สอดคล้องกับ Collier AD. (2017) พบว่า การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเป็นทักษะที่สำคัญในการเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกที่มีประสิทธิผลที่ดี

การพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้และทักษะทางวิชาชีพ หรือภาวะผู้นำจะเห็นได้ว่าขึ้นอยู่กับ การให้ความสำคัญรวมถึงการมีแผนการพัฒนาสมรรถนะเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องอาศัยบทบาทของหัวหน้างานในการกำหนดแนวทางและสมรรถนะที่ต้องได้รับการพัฒนา สิริวิทย์ ชูเชิด (2565) พบว่า การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรภายในองค์กรเป็นสิ่งที่องค์กรควรให้ความสำคัญ เพื่อให้สามารถผลักดันองค์กรให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาได้หลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเปลี่ยนงานที่รับผิดชอบ การสอนงาน การทำงานที่มีความท้าทายมากขึ้น เป็นต้น ซึ่งแนวทางพัฒนาสมรรถนะเหล่านั้นจะส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้องค์กรยังนำประสิทธิภาพมาใช้เป็นเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์กร

การพัฒนาพฤติกรรมด้านการสอน

พฤติกรรมด้านการสอนทางคลินิกมีความสำคัญต่อประสิทธิผลการสอนทางคลินิกสอดคล้องกับ Kimberly CF et al. (2019) และ Nazari R. & Mohammadi E. (2015) พบว่า ทักษะการสอนส่งผลต่อปัจจัยความสำเร็จในการฝึกงานทางคลินิก หลักสูตรการสอนต้องมีหลายหมวดที่สำคัญ จากการศึกษายังพบว่าช่วงระหว่างการสอนทางคลินิก ถือว่ามีส่วนสำคัญมากที่สุด สอดคล้องกับ Mukherjee S. & Guha K. (2022) เสนอว่า อาจารย์พิเศษทางคลินิกควรให้นักศึกษาเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางคลินิกด้วยตนเองโดยคอยให้การกำกับดูแลไม่มากเกินไป ให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นตามหลักฐานเชิงประจักษ์ มากกว่าการสอนแบบบอกทุกอย่าง ควรหาเทคนิคการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสามารถในการเรียนรู้ ควรมีการอธิบายถึงเป้าหมายและภารกิจของการฝึกทางคลินิกนั้น ควรให้นักศึกษาได้พบกับความหลากหลายในการฝึกจะทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สำคัญ คือ ควรสร้างความมั่นใจและกระตุ้นให้นักศึกษาสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ Akram AS. et al. (2018) อาจารย์พิเศษทางคลินิกเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยปัจจัยที่สำคัญ คือ การสร้างสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศเชิงบวกต่อการเรียนรู้ ดังนั้นทางสถาบันการศึกษาเองควรให้ความสำคัญกับอาจารย์พิเศษทางคลินิกถึงรูปแบบหน้าที่ การสอนรวมถึงมีกลยุทธ์ในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นด้วย Aziz K. et al.(2018) พบว่า นักศึกษาจะเกิดการเรียนรู้และมีประสิทธิภาพ ผ่านการมีสิ่งแวดล้อมในการสอนที่นักศึกษาไม่กดดันจนเกินไปและตรงตามกับความต้องการ นักศึกษาได้รับอิสระทางความคิดในการดูแลจัดการกับปัญหาของผู้ป่วยและได้รับข้อเสนอแนะที่เหมาะสมจากอาจารย์พิเศษทางคลินิก ซึ่งกระบวนการสะท้อนความคิดเป็นสิ่งที่สำคัญที่อาจารย์พิเศษทางคลินิกต้องกระตุ้นให้นักศึกษาทำและให้เขารู้จักการประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงจุดอ่อน และพัฒนาจุดแข็งต่อไปโดยอาจผ่านการพูดคุยกลุ่มย่อย Soroush A. et al. (2021) พบว่า การสร้างแรงจูงใจภายในซึ่งอาจารย์พิเศษทางคลินิกจะสร้างการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาด้วยความสนุก เปิดโอกาสให้นักศึกษาในการแสดงบทบาท D'Costa MP. & Swarnadas GS. (2016) ศึกษาถึงการรับรู้ของนักศึกษาในเรื่องทักษะการสอนทางคลินิกและพฤติกรรมด้านการสอนที่มีผลต่อการเรียนรู้ พบว่า ทักษะการสอนที่มีผลมาก ประกอบด้วย การกระตุ้นให้มีความร่วมมือที่ดีกับทีมสหสาขาวิชาชีพ ให้ข้อมูลย้อนกลับกับนักศึกษาถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ แจ้งวัตถุประสงค์พร้อมทั้งตั้งเป้าหมายในการฝึกปฏิบัติงาน มีการแสดงความรู้และทักษะทางวิชาชีพระหว่างการฝึก มีการมอบหมายงานเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น ให้โอกาสในการฝึกและลงมือปฏิบัติจริง คอยติดตามสังเกตทักษะทางคลินิกของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สำหรับด้านพฤติกรรมการสอนที่สำคัญ ประกอบด้วย เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น มีเวลาว่างให้กับนักศึกษา เปิดโอกาสให้

นักศึกษาปฏิบัติงานด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีเชิงบวกกับนักศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดี มีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ฟังที่ดี รวมถึงมีการควบคุมนักศึกษาที่ดีและเป็นระบบ Wafaa Gmeel MA. (2012) พบว่า คุณลักษณะของการมีพฤติกรรมด้านการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สำคัญประกอบด้วย อยู่ด้วยกับนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติงานเสมอ ถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทางคลินิก มีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานมาก่อนหน้า ให้ข้อมูลที่สำคัญในการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกกับนักศึกษา มีการสาธิตให้ดูในทางสิ่งที่เหมาะสมต่อการฝึก ให้งานเพิ่มเติมที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติ มีการประเมินอย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะ นอกเหนือจากนั้น คือ ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ให้ความเชื่อมั่นและทำให้นักศึกษารู้สึกถึงความสำเร็จ

ผู้ที่เคยได้รับการอบรมด้านการสอน พบว่า มีร้อยละ 57.5 ซึ่งถือว่าอย่างน้อยทั้งที่ทุกสถาบันพยายามจัดการอบรมด้านการสอนมาเรื่อย ๆ ให้กับอาจารย์พิเศษทางคลินิก อาจเป็นเพราะขาดความเข้าใจถึงความสำคัญว่าทำไมต้องเรียนรู้การสอนทางคลินิก การพัฒนาหลักสูตรการสอนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญสอดคล้องกับ Barlow SJ. et al. (2022) พบว่า เมื่อให้การอบรมการเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิก เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ การเตรียมความพร้อม และเทคนิคการสอนนักศึกษาจะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์พิเศษทางคลินิก Ghobad R. (2022) เสนอว่า สถาบันต้องมีการเพิ่มเติมหัวข้อการสอนและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้อาจารย์พิเศษทางคลินิกได้มีเครื่องมือในการนำไปใช้เพิ่มเติม หรือควรจัดให้มีสถาบันกลางในการรับผิดชอบจัดการอบรมและเรียนรู้ในส่วนนี้เพิ่มเติมด้วย ปัจจุบันมีการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิกเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้เกิดมาตรฐานนี้ โดยความร่วมมือของสถาบันการศึกษากายภาพบำบัดและสภากายภาพบำบัด นอกจากนี้ต้องสามารถต่อยอดอย่างเป็นลำดับขั้น เพื่อให้อาจารย์พิเศษทางคลินิกได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และกระตุ้นเชิงบวกให้อยากเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิก รวมถึงมีความภาคภูมิใจต่อหน้าที่นี้

การฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก

แหล่งฝึกงานที่ทางสถาบันการศึกษาส่งนักศึกษาไปสอดคล้องกับ Wijbenga MH. et al. (2019) แนะนำให้มีความหลากหลายของสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน หากนักศึกษาได้เรียนรู้คนไข้ที่มีความหลากหลายก็จะทำให้มีการเรียนรู้ที่ดีได้ประสบการณ์ที่มากขึ้น นอกจากนั้นอาจารย์พิเศษทางคลินิกที่ขาดการให้กำลังใจและไม่ตอบคำถามกับนักศึกษาเมื่อเกิดข้อสงสัยโดยมีการตั้งคำถามกลับมักจะกระตุ้นในนักศึกษาเกิดความเครียด และไม่รู้ว่สิ่งที่ตนเองทำถูกต้องหรือไม่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ไม่ก้าวหน้า ปัญหาที่พบระหว่างการฝึกงานส่วนมากเป็นเรื่องปัจเจกบุคคลไม่เกี่ยวข้องกับแหล่งฝึกงาน เช่น การคุกคาม การใช้อารมณ์ ความไม่ยืดหยุ่น เป็นต้น ทางสถาบันการศึกษาใช้กระบวนการนิเทศน์เป็นส่วนที่สำคัญช่วงนักศึกษาลงฝึกงานทางคลินิก เพราะทำให้เข้าไปดูแลรวมทั้งสอบถามและทราบปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น สอดคล้องกับ Amir S. et al. (2019) ได้อธิบายคุณลักษณะของอาจารย์พิเศษทางคลินิกที่ส่งผลต่อการยับยั้งการเรียนรู้ของนักศึกษา ได้แก่ มีความเผด็จการ ไม่รับฟังความคิดของผู้อื่นยึดถือตนเองเป็นที่ตั้ง ว่ากล่าวนักศึกษาต่อหน้าผู้อื่น สร้างความหวาดกลัวแก่นักศึกษา ลดโอกาสการเรียนรู้ประสบการณ์ทางคลินิก และ Ghobad R. (2022) พบว่า การเป็นแบบอย่าง (Role model) เป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมและต้องกระตุ้นให้นักศึกษาทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองด้วย

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาสมรรถนะและพฤติกรรมด้านการสอนต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานต้นสังกัดของอาจารย์พิเศษทางคลินิก องค์กรวิชาชีพ รวมทั้งสถาบันการศึกษาเพื่อให้มีแนวทางการควบคุมการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปนักศึกษาจะมีแนวทางการเรียนรู้รวมถึงการแสดงออกด้านพฤติกรรมรวมทั้งวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต อาจารย์พิเศษทางคลินิกต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาเพื่อเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกในการถ่ายทอดให้กับนักศึกษาได้ออกมาเป็นนักกายภาพบำบัดที่ดีและมีความภูมิใจในวิชาชีพ หลักสูตรพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิกเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้เกิดมาตรฐานนี้และควรสามารถต่อยอดอย่างเป็นลำดับขั้นเพื่อให้อาจารย์พิเศษทางคลินิกได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ รวม

ทั้งมีกลไกที่สามารถพัฒนาต่อ ยอดเป็นผู้เชี่ยวชาญตามแนวทางที่สภากายภาพบำบัดกำหนดไว้ อาจารย์พิเศษทางคลินิกที่รักในการถ่ายทอดจะมีความภาคภูมิใจในฐานะของอาจารย์พิเศษทางคลินิกรวมทั้งการได้รับการรับรองจากสภากายภาพบำบัด นอกจากนี้ สภาสถาบันการศึกษาเองก็พยายามผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะสร้างความภาคภูมิใจและเพิ่มเติมคุณค่าให้กับอาจารย์พิเศษทางคลินิกเพิ่มขึ้นด้วย

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จัดทำนโยบายโดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมเกณฑ์การเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัดนอกจากเงื่อนไขประสบการณ์ทำงาน 2 ปี ควรมีทักษะด้านการสอนทางคลินิกโดยผ่านการอบรมหลักสูตรพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิกขั้นต้นของสภาสถาบันการศึกษา โดยกำหนดตัวชี้วัดภายใน 4 ปี อาจารย์พิเศษทางคลินิกต้องได้รับรองจากสภากายภาพบำบัดทุกคนถึงคุณฝักงานทางคลินิกได้ และสร้างฐานข้อมูลที่สำคัญของอาจารย์พิเศษทางคลินิกทุกสถาบันการศึกษารวมกัน เชื่อมโยงกับทะเบียนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัด ใบรับรองการเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกขั้นต้น รวมถึงพัฒนาคู่มือการเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกเพื่อเข้าใจขอบเขตบทบาทหน้าที่ และวิธีการที่สำคัญทางคลินิก โดยอาจเพิ่มช่องทางการเรียนรู้หลักสูตรได้ด้วยตนเองเมื่อสะดวก เช่น ระบบ E-Learning ในเว็บไซต์สภากายภาพบำบัด

2. สร้างสิทธิประโยชน์เพื่อกระตุ้นเชิงบวกให้อาจารย์พิเศษโดยความร่วมมือของสถาบันการศึกษาและองค์กรวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาความร่วมมือในงานวิจัย นอกจากนั้นทำเส้นทางพัฒนาให้อาจารย์พิเศษทางคลินิกได้รับอนุมัติบัตรเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา รวมทั้งการสร้างคอร์สอบรมพัฒนาทักษะด้านภาวะผู้นำ คอรัสระเบียบวิธีวิจัยและแนวทางการพัฒนาการวิจัยให้กับอาจารย์พิเศษทางคลินิก

3. สร้างระบบการตรวจประเมินคุณภาพอาจารย์พิเศษทางคลินิกโดยจัดตั้งอนุกรรมการด้านการตรวจสอบคุณภาพอาจารย์พิเศษทางคลินิกเพื่อพัฒนาเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิกขั้นสูง เพื่อพัฒนาเป็นวิทยากรอบรมในหลักสูตรพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิก รวมถึงเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพอาจารย์พิเศษทางคลินิกเป็นเครือข่ายเขตสุขภาพรายภาค

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลการพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิกกายภาพบำบัดหลักจากที่มีการปรับใช้หลักสูตรพัฒนาอาจารย์พิเศษทางคลินิก รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ของสิทธิประโยชน์หรือลำดับขั้นบันไดการเป็นอาจารย์พิเศษทางคลินิก

2. ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ของนักศึกษาที่จะมีผลต่อการฝึกงานทางคลินิก เช่น ยุคสมัยรุ่นใหม่ ภาวะด้านจิตใจ และการปรับตัว เป็นต้น รวมถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนทางคลินิก

รายการอ้างอิง

กล้าหาญ ณ น่าน. (2559). *การจัดการผลการปฏิบัติงาน*. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2561). *แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2560-2579) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 (พ.ศ.2561)*.

ชญาพร เยาว์เจริญสุข และทักษ์ อุดมรัตน์. (2560). การพัฒนาชุดฝึกอบรมการสอนทางคลินิกกายภาพบำบัด. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 19(4), 78-94.

- ประกาศสภากายภาพบำบัด เรื่อง มาตรฐานบริการกายภาพบำบัด พ.ศ. 2553. (8 ธันวาคม 2553). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 128 ตอนพิเศษ 7 ง หน้า 82-88.
- พระราชบัญญัติวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. 2547. (22 ตุลาคม 2547). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 65 ก หน้า 52-70.
- สภากายภาพบำบัด. (2561). (กรกฎาคม 2561). *ประกาศสภากายภาพบำบัด เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. 2561*. หน้า 1-9.
- สภากายภาพบำบัด. (2563). (พฤษภาคม 2563). *ประกาศสภากายภาพบำบัด เรื่อง สมรรถนะนักกายภาพบำบัด*. หน้า 1-2.
- สภากายภาพบำบัด. (2565). (มิถุนายน 2565). *ประกาศสภากายภาพบำบัด เรื่อง รายละเอียดสมรรถนะนักกายภาพบำบัด*. หน้า 1-7.
- อาภรณ์ ภูวพิณธุ์. (2558). *การบริหารบุคลากรแบบ 360 องศา: เทคนิคการสร้างองค์กรสู่ Happy Workplace*. เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Akram, AS., Mohamad, A., & Akram, S. (2018). The Role of Clinical Instructor in Bridging the Gap between Theory and Practice in Nursing Education. *International Journal of Caring Sciences*, 11(2), 876-882.
- Amir, S., Khodayar, O., & Yaser, M. (2019). Explaining the Inhibitory Characteristics of Clinical Instructors in the Process of Developing Clinical Competence of Nursing Students: a Qualitative Study. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 8(5), 1664-1670.
- Aziz, K., Asif, M., Arif, A., Shahid, G., & Fahim, MF. (2018). Perceptive of Physical Therapy Student Regarding Effectiveness of Clinical Teaching in Physical Therapy Education at Karachi. *Biometrics & Biostatistics International Journal*, 7(3), 212-216.
- Barlow, SJ., Elam PS., Elam, SW., & Eagler, LA. (2022). A Feasibility Study for Utilizing a Peer-teaching Experiential Learning Activity to Alter Student Perceptions of Attributes Present in Effective Clinical Instructors. *Internet Journal of Allied Health Science and Practice*, 20(2), 33-45.
- Collier, AD. (2017). Characteristics of an Effective Nursing Clinical Instructor: The State of the Science. *Journal of Clinical Nursing*, 27(1-2), 363-374.
- D'Costa MP., & Swarnadas, GS. (2016). Students' Perceptions of Effective Clinical Teaching Skills and Teacher Behaviours on Learning. *Manipal Journal of Nursing and Health Sciences*, 2(2), 1-8.
- Ghobad, R., Akram, H., Ghadir, P., Azam, N., Forouzan, K., & Zohreh, H. (2022). Explaining Internal Medicine and Surgery Residents' Perceptions of Mentor as a Role Model: A Qualitative Study. *Med J Islam Repub Iran*, 20(6), 36:88.
- Helberget, LK., Frilund, ML., & Molnes, SI. (2021). A Model for Guidance and Reflection in Practice Studies for Nursing Students. *International Journal of Educational Research Open*, 10(6), 1-7.
- Kimberly CF., Melissa T., Shari RA., & Aaron R. (2019). Achieving Clinical Instructor Competence: A Phenomenological Study of Clinical Instructors' Perspectives. *Journal of Physical Therapy Education*, 33(3), 224-235.
- Mukherjee, S. & Guha, K. (2022). Effectiveness of Clinical Instructors During Clinical Training for Physiotherapy Student: Online Pilot Survey. *International Journal for research Trends and Innovation*, 7(8), 346-356.
- Nazari, R., & Mohammadi, E. (2015). Characteristics of Competent Clinical Instructor: A Review of the Experiences of Nursing Students and Instructors. *Journal of Nursing and Midwifery Science*, 2(2), 11-22.

- Soroush, A., Andaieshgar, B., Vahdat, A. & Katony, A. (2021). *The Characteristics of an Effective Clinical Instructor from the Perspective of Nursing Students: Qualitative Descriptive Study in Iran*. BMC Nursing, 20:36, <https://doi.org/10.1186/s12912-021-00556-9>.
- Wafaa Gmeel, MA. (2012). Caring and Effective Teaching Behavior of Clinical Nursing Instructor in Clinical Area as Perceived by Their Students. *Journal of Education and Practice*, 3(7), 15-26.
- Wijbenga MH., Bovend'Eerd, TJH., & Driessen, EW. (2019). Physiotherapy Students' Experiences with Clinical Reasoning During Clinical Placements: A Qualitative Study. *Health Professions Education* 5(2), 126-135.